

Qrati ordinarji - Irlanda

Šis puslapis išverstas mašininio vertimo priemone ir jo kokybė negali būti užtikrinta.

Din it-taqsima tagħtik informazzjoni dwar l-organizzazzjoni tal-qrati ordinarji fl-Irlanda.

Qrati Ordinarji

Is-sistema tal-qrati fl-Irlanda originat mill-Kostituzzjoni tal-1922 li waqqfet qrati godda biex jieħdu post dawk li evolwew taħt l-amministrazzjoni Brittannika. Fl-1924 ġew stabbiliti qrati godda taħt l-Att tal-1924 dwar il-Qrati tal-Ġustizzja li stabbilixxa l-bażi ġuridika għas-sistema tal-qrati.

Il-qrati tal-lum ġew imwaqqfa permezz tal-Att tal-1961 dwar (it-Twaqqif u l-Kostituzzjoni) tal-Qrati skont l-Artikolu 34 tal-Kostituzzjoni adottat mill-poplu Irlandiż fl-1937. Il-Qorti tal-Appell ġiet stabbilita fl-29 ta' Ottubru 2014, wara referendum fl-2013.

L-Artikoli 34 sa 37 tal-Kostituzzjoni jirregolaw l-amministrazzjoni tal-ġustizzja inġenerali. L-Artikolu 34.1 jiddikjara illi "l-Ġustizzja għandha tiġi amministrata mill-Qrati mwaqqfa mil-liġi". Il-Kostituzzjoni tiddeskrivi l-istruttura tas-sistema tal-qorti magħmula minn qorti tal-appell finali, il-Qorti Suprema, il-Qorti tal-Appell li għandha ġurisdizzjoni kemm f'materji kriminali kif ukoll f'dawk ċivili, u l-qrati tal-prim' istanza li jinkludu Qorti Għolja b'ġurisdizzjoni sħiħa fil-kwistjonijiet kriminali u ċivili kollha u fil-qrati ta' ġurisdizzjoni limitata, Qorti taċ-Ċirkwit u Qorti Distrettwali organizzati fuq bażi reġjonali.

Il-qrati Ċivili

Il-Qorti Suprema

Saru bidliet sinifikanti lill-ġurisdizzjoni ta' appell tal-Qorti Suprema li daħlu fis-seħħ fl-28 ta' Ottubru, fl-2014, tat-Tielet Emenda tal-Kostituzzjoni li stabbiliet il-Qorti tal-Appell. B'effett mill-jum tal-istabbiliment, il-Qorti Suprema għandha ġurisdizzjoni fuq appell —

1. minn deċiżjoni tal-Qorti tal-Appell jekk il-Qorti Suprema tkun sodisfatta li d-deċiżjoni tinvolvi kwistjoni ta' importanza pubblika ġenerali, jew fl-interessi tal-ġustizzja huwa neċessarju li jkun hemm appell lill-Qorti Suprema, u;
2. minn deċiżjoni tal-Qorti Superjuri jekk is-Supreme Court tkun sodisfatta li jeżistu ċirkostanzi eċċezzjonali li jiġġustifikaw appell dirett lilha — prerekwizit li l-Qorti Suprema tkun sodisfatta huwa l-preżenza ta' wieħed mill-fatturi li ġejjin, jew tat-tnejn li huma — id-deċiżjoni tinvolvi kwistjoni ta' importanza pubblika ġenerali; l-interessi tal-ġustizzja.

L-appelli fi procedimenti ċivili mill-Qorti Għolja li, qabel it-tielet emenda, jinstemgħu mill-Qorti Suprema, jaqgħu issa quddiem il-Qorti tal-Appell, hliet għal dawk il-każijiet li fihom il-Qorti Suprema tkun awtorizzat appell quddiemha meta jkunu sodisfatti li l-appell jissodisfa l-limitu stabbilit fl-Artikolu 34.5.4° tal-Kostituzzjoni. Barra minn hekk, kwistjonijiet ta' liġi li qabel setgħu jiġu riferuti mis-Circuit Court lill-Qorti Suprema għad-determinazzjoni ("każ iddikjarat") issa huma determinabbli mill-Qorti tal-Appell.

It-tielet Emenda ma affettwatx il-ġurisdizzjoni originali tal-Qorti Suprema li effettivament tikkonsisti fil-funzjoni skont l-Artikolu 26 tal-Kostituzzjoni. L-Artikolu 26 jipprevedi li l-Qorti Suprema għandha s-setgħa li tiddeċiedi jekk Abbozz (jew kwalunkwe dispożizzjoni jew dispożizzjonijiet tiegħu), li jkun għadda miż-żewġ kmamar tal-Oireachtas u li jkunu ġew ippreżentati lill-President tal-Irlanda għall-firma tiegħu qabel ma tiġi promulgata f'liġi, ikun qed jiġi repustar mal-Kostituzzjoni, dwar il-kwistjoni tkun rinviata lill-qorti mill-President. Jekk tqum kwistjoni dwar l-inkapaċità permanenti tal-President, tali kwistjoni għandha tiġi deċiża mill-Qorti Suprema.

Il-Qorti normalment tiltaqa' ma' kompożizzjoni ta' tliet jew ħames imħallfin u, b'mod eċċezzjonali, seba' imħallfin. Meta jismgħu kawżi dwar il-validità kostituzzjonali ta' Att ta' Oireachtas (parlament), il-Kostituzzjoni tirrikjedi li l-qorti tkun magħmula minn minimu ta' ħames imħallfin. Dan ir-rekwizit japplika wkoll meta l-Qorti tkun mitluba tagħti opinjoni dwar il-validità kostituzzjonali ta' Liġi adottata mill-Oireachtas meta tiġi riferuta lilha mill-President ta' l-Irlanda taħt l-Artikolu 26 tal-Kostituzzjoni. Minimu ta' ħames imħallfin huwa meħtieġ ukoll jekk il-Qorti jkollha tiddetermina, skont l-Artikolu 12 tal-Kostituzzjoni, jekk il-President ikunx sar inkapaċitat b'mod permanenti. Il-Prim Imħallf jew Imħallf tal-Qorti Suprema jistgħu jpoġġu waħedhom biex jismgħu ċerti applikazzjonijiet interlokutorji u procedurali.

Il-Qorti tal-Appell

Il-Qorti tal-Appell giet stabbilita fl-29 ta' Ottubru 2014, wara referendum fl-2013. B'hal qradi superjuri oħra, uħud mill-ġurisdizzjoni tal-Qorti tal-Appell tingħata mill-Kostituzzjoni u xi wħud mill-leġiżlazzjoni. Hija tokkupa grad ta' qorti tal-appell bejn il-Qorti Għolja u l-Qorti Suprema.

Il-Qorti tal-Ġustizzja għandha ġurisdizzjoni biex tisma' appelli fi proċeduri ċivili mill-Qorti Għolja li, qabel it-tielet emenda tal-Kostituzzjoni, tkun instemgħet mill-Qorti Suprema. L-eċċezzjonijiet huma daww il-każijiet li fihom il-Qorti Suprema tkun awtorizzata appell quddiemha meta tkun sodisfatta li l-appell jilħaq il-limitu stabbilit fl-Artikolu 34.5.4 tal-Kostituzzjoni. Il-Qorti tal-Ġustizzja tista' tisma' appelli minn kawżi li jinstemgħu quddiem il-High Court dwar jekk liġi hijiex kostituzzjonali jew le. Il-Kostituzzjoni tipprovdi li ma tistax tgħaddi liġijiet li jirrestringu l-ġurisdizzjoni tal-Qorti tal-Appell biex tagħmel dan.

Il-Qorti tal-Appell hija magħmula minn President u disa' mħallfin ordinarji. Il-Prim Imħallf u l-President tal-Qorti Għolja huma mħallfin ex officio tal-Qorti tal-Appell. Il-Qorti tista' tiltaqa' f'divizionijiet ta' tliet imħallfin. Xi applikazzjonijiet interlokutorji u proċedurali jistgħu jinstemgħu mill-President waħdu jew minn imħallf ieħor innominat mill-President.

Il-High Court

Skont il-Kostituzzjoni, il-Qorti Għolja għandha ġurisdizzjoni u setgħa oriġinali sħiħa biex tiddetermina l-kwistjonijiet u l-kwistjonijiet kollha, kemm ta' liġi kif ukoll ta' fatt, ċivili jew kriminali. Il-High Court għandha ġurisdizzjoni esklussiva fi kwistjonijiet li għandhom x'jaqsmu mal-adozzjoni tat-tfal u fir-rigward ta' applikazzjonijiet għall-estradizzjoni. Il-ġurisdizzjoni tal-High Court tgħodd ukoll għall-kwistjoni dwar il-validità ta' kwalunkwe liġi, skont id-dispożizzjonijiet tal-Kostituzzjoni (hlief liġi li diġà tressqet quddiem il-Qorti Suprema mill-President tal-Irlanda). Il-biċċa l-kbira tal-kawżi quddiem il-High Court jiġu deċiżi minn imħallf wieħed, għalkemm hemm dispożizzjoni fil-liġi għal ċerti kwistjonijiet bħalma huma l-kawżi għal libell, l-aggressjoni jew l-arrest illegali li jiġu ġġudikati minn imħallf bil-ġurija. Każijiet ta' importanza eċċezzjonali jistgħu jinstemgħu minn żewġ imħallfin jew aktar bħala Qorti tad-Distrett.

Il-High Court tagħxi bħala qorti tal-appell mis-Circuit Court f'kawżi ċivili. Minbarra l-ġurisdizzjoni li tisma' l-appelli ċivili mis-Circuit Court, il-High Court għandha wkoll is-setgħa li tirrevedi d-deċiżjonijiet tat-tribunali kollha inferjuri permezz tal-ħruġ ta' ordnijiet prerogattivi ta' Mandamus, Projbizzjoni u Certiorari. Dawn l-ordnijiet għandhom x'jaqsmu mhux mal-merti tad-deċiżjoni tat-tribunali inferjuri iżda mal-kwistjoni ta' jekk l-ġurisdizzjoni tkunx giet maqbuża.

Il-High Court tista' tagħti wkoll sentenzi dwar kwistjoni tal-liġi mressqa lilha mill-Qorti tad-Distrett. Hija tisma' wkoll ir-rikorsi għall-plegġ fejn l-imputat ikun ġie akkużat b'reat ta' omiċidju jew fejn l-imputat ikun jixtieq varjazzjoni tat-termini u l-kundizzjonijiet imposti mill-qorti distrettwali.

Normalment il-High Court tisma' azzjonijiet oriġinali f'Dublin. Hija tippresjedi wkoll f'għadd ta' postijiet provinċjali biex tisma' azzjonijiet oriġinali għad-danni minħabba Ġrieħi Personali u Fatali. Il-High Court on Circuit tisma' appelli mis-Circuit Court f'postijiet provinċjali.

Is-Circuit Court

Il-ġurisdizzjoni ċivili tas-Circuit Court hija waħda limitata sakemm il-partijiet kollha jagħtu l-kunsens tagħhom għall-kawża, fejn imbagħad il-ġurisdizzjoni ssir illimitata. Il-limitu tal-ġurisdizzjoni tal-qorti huwa relatat prinċipalment ma' azzjonijiet fejn it-talba ma taqbiżx EUR 75,000 (EUR 60,000 f'azzjonijiet ta' korrimenti personali).

Is-Circuit Court għandha ġurisdizzjoni fi kwistjonijiet relatati mal-probate, u kwistjonijiet li jirrigwardaw it-titolu għal jew kirjiet ta' proprjetà immobbli meta l-valur tal-proprjetà ma jaqbiżx il-EUR 253.95. Il-Qorti taċ-Ċirkwit għandha ġurisdizzjoni wkoll fi proċedimenti dwar il-liġi tal-familja inkluż is-separazzjoni ġudizzjarja, id-divorzju, in-nullità u l-appelli mill-Qorti tad-Distrett.

Il-kawżi ċivili quddiem is-Circuit Court jinstemgħu minn imħallf li jippresjedi mingħajr ġurija. Din il-qorti tagħxi bħala qorti tal-appell mill-Qorti tad-Distrett kemm f'materji kriminali kif ukoll ċivili. Fl-appell, il-kawża tinstema' mill-ġdid u d-deċiżjoni tas-Circuit Court hija finali u ma tistax terġa' tiġi appellata.

Is-Circuit Court għandha ġurisdizzjoni wkoll fil-każijiet kollha ta' applikazzjoni għal liċenzji godda għall-bejgħ tal-alkoħol għall-konsum fuq il-post, u għandha ġurisdizzjoni fl-appell mid-deċiżjonijiet ta' tribunali bħad-Direttur tal-Investigazzjonijiet dwar l-Ugwaljanza.

Il-Qorti tad-Distrett

Il-Qorti tad-Distrett għandha ġurisdizzjoni lokali u limitata. Fi kwistjonijiet tal-liġi tal-familja għandha s-setgħa sabiex tagħti ordnijiet dwar il-manteniment, ta' tkeċċija, ta' kustodja, tal-aċċess u l-filjazzjoni.

Il-Qorti tad-Distrett għandha ġurisdizzjoni biex tisma' kawżi ċivili msejsa fuq kuntratt, ftehim ta' lokazzjoni b'opzjoni ta' xiri jew ta' bejgħ bi kreditu, id-delitti, in-nuqqas ta' flas tal-kera jew iż-żamma illegali tal-merkanzija, fejn il-valur tat-talba ma jaqbiżx is-EUR 15,000. Għandha wkoll ġurisdizzjoni b'rabta mal-infurzar ġenerali tas-sentenzi ta' kwalunkwe qorti dwar id-dejn, ġurisdizzjoni f'rabta ma' għadd kbir ta' dispożizzjonijiet dwar il-liċenzji eż. relatati mal-bejgħ tax-xorb alkoħoliku, u ġurisdizzjoni fir-rigward ta' talbiet għad-danni malizzjużi meta l-ammont mitlub ma jaqbiżx is-EUR 15,000.

Il-Qorti Distrettwali tinsab f'postijiet madwar il-pajjiż fl-24 Distretti li jinkludu d-Dublin Metropolitan District u 23 Distretti oħra. Generalment, il-post li fih tkun qed tinstema' l-kawża jiddependi minn fejn sar il-kuntratt, jew fejn ikun joggħod il-konvenut jew imexxi n-negozju tiegħu, jew f'kawżi dwar liċenzji, fil-post fejn jinstab il-bini liċenzjat.

Il-qrati Kriminali

Il-Qorti Suprema

Il-Qorti Suprema tisma' l-appelli mill-Qorti tal-Appell f'każijiet fejn titqajjem punt ta' liġi ta' importanza pubblika eċċezzjonali.

Il-Qorti tal-Appell

Skont l-Att tal-2014 tal-Qorti tal-Appell, il-Qorti tal-Appell ingħatat il-ġurisdizzjoni tal-appell preċedentement eżerċitata mill-Qorti tal-Appell Kriminali.

Appelli minn persuni misjuba ħatja quddiem is-Circuit Court jew il-Qorti Kriminali Ċentrali, li jiksbu ċertifikat mill-imħallef tal-proċess, li l-każ ikun wieħed xieraq għall-appell, issa jnsabu fil-Qorti tal-Appell. Fejn dan iċ-ċertifikat jiġi rifjutat, il-Qorti tal-Appell stess, fuq appell minn dan ir-rifjut, tista' tagħti permess għal appell.

Barra minn hekk, id-Direttur tal-Prosekuzzjonijiet Pubbliċi jista' jappella quddiem il-Qorti tal-Appell għal raġunijiet ta' klemenza mhux xierqa ta' sentenza skont l-Att dwar il-Ġustizzja Kriminali tal-1993, it-taqsima 2. Fil-każ ta' allegat nuqqas ta' ġustizzja, jista' jsir appell skont l-Artikolu 2 tal-Att dwar il-Proċedura Kriminali tal-1993.

Il-Qorti tal-Appell ingħatat ukoll il-ġurisdizzjoni biex tisma' l-appelli mid-Direttur tal-Prosekuzzjonijiet Pubbliċi dwar kwistjoni ta' liġi li tirriżulta minn proċessi kriminali li rriżultaw f'liberazzjoni mill-akkuża. Id-Deċiżjoni tal-Qorti tal-Appell ma taffettwax il-verdett ta' liberazzjoni f'każijiet bħal dawn.

L-appelli mid-Direttur tal-Prosekuzzjonijiet Pubbliċi kontra liberazzjoni mill-liberazzjoni jew kontra deċiżjoni li ma tiġix ordnata kawża mill-gdid jaqgħu wkoll quddiem il-Qorti tal-Appell. Skont l-Att tal-2014 tal-Qorti tal-Appell, il-Qorti tal-Appell ingħatat il-ġurisdizzjoni tal-appell li kienet teżerċita qabel mill-Qorti tal-Appell Courts-Maral. Dan ifisser li l-appelli minn persuni li ġew ikkundannati minn qorti marzjali issa huma l-Qorti tal-Appell.

Il-Qorti Kriminali tal-Appell

Skont l-Att tal-2014 tal-Qorti tal-Appell, il-ġurisdizzjoni tal-appell tal-Qorti Kriminali tal-Appell giet ittrasferita lill-Qorti tal-Appell.

Il-Qorti Kriminali Speċjali

Il-Qorti Kriminali Speċjali kienet imwaqqfa biex jinstemgħu r-reati kriminali fejn jiġi stabbilit illi l-qrati ordinarja mhux adattati biex jiksbu l-amministrazzjoni effettiva tal-ġustizzja u l-protezzjoni tal-paċi u l-ordni pubbliku. Il-Qorti tippresjedi bi tliet imħallfin mingħajr ġurija.

Il-Qorti Kriminali Ċentrali

Il-Qorti Kriminali Ċentrali hija t-taqsima kriminali tal-High Court. Din il-qorti tisma' l-kawżi dwar delitti serji, inkluż l-omicidju, l-istupru, it-tradiment u l-piraterija u l-proċessi kriminali taħt l-Att dwar il-Kompetizzjoni, 2002. Il-Qorti tippresjedi bi tliet imħallfin u ġurija.

Il-Qorti Kriminali tas-Circuit

Il-Qorti Kriminali tas-Circuit tisma' l-kawżi għajr daww li jistgħu jittressqu quddiem il-Qorti Kriminali Ċentrali. Il-Qorti tippresjedi b' imħallef u ġurija. Hija tisma' l-appelli mill-Qorti tad-Distrett.

Il-Qorti Distrettwali

Il-Qorti tad-Distrett tisma' r-reati sommarji (il-biċċa l-kbira ta' natura statutorja) u ċerti reati li jwasslu għal att ta' akkuża. Il-Qorti tiġi ppreseduta minn imħallef biss.

Din hija verżjoni tradotta awtomatikament tal-kontenut. Is-sid ta' din il-paġna ma jaċċetta ebda responsabbiltà jew obbligazzjoni fir-rigward tal-kwalità ta' dan it-test tradott b'mod awtomatiku.

L-aħħar aġġornament: 30/10/2019